

OBSAH

Předmluva k vydání prvnímu	7
Předmluva k vydání druhému	9

KAPITOLA PRVNÍ

Našeho obrození doba první

DOBA DOBROVSKÉHO

(Asi do roku 1811)

1. Naše takzvané obrození na sklonku XVIII. věku v souvislosti s osvobodným hnutím evropským. Úkoly obrození: navázat na minulost a uvědomit si přítomnost a úkoly pro budoucnost. Samostatnost kulturní a náš poměr ke kultuře německé. Potřeba filosofického vodítka: německá filosofie humanitní. Kollár německou filosofií humanitní navazuje na minulost reformační. K tomu bylo potřeba filosofie dějin. Kollár a Herdrova filosofie dějin. Obdobný vývoj jazyka: od učenecké němčiny pomocí starého jazyka a slovanských jazyků k jazyku svému. Národ „filologický“. Krásná literatura a její souvislost s literaturou vědeckou. Obrodní vývoj počínající literárně a filosoficky dospívá přirozeně ku programu politickému a sociálnímu 11
2. V době probuzení v Čechách stála v popředí otázka náboženské a filosofické svobody. Josefinism. Svoboda náboženská a svoboda národní a jazyková. Dobrovský jako osvícenec předchůdce Kollárův. Kněží buditelé. Kollár, Šafařík, Palacký protestanty. Význam toho: navázání na ideály bratrské 16
3. Význam Kollárovy humanity a osvícenství v době probuzení. Právo národa a jazyka českého zabezpečeno humanitou a os-

větou. Šafařík a Palacký se dovolávají humanity. Osvětný charakter našeho znovuzrození	19
4. Kollár a takzvané slovanské znovuzrození. Obsah znovuzrození. Slované se vyvíjeli stejným směrem jako národové ostatní. Vzájemnost národů evropských. Kollár chtěl evropskou vzájemnost zesílit tužší vzájemností slovanskou	21
5. Světovost slovanského znovuzrození dosvědčuje současnost českoslovanského učení vzájemnosti, polského mesiánství a ruského slavjanofilství. Srovnání učení Kollárova, Mickiewiczova, Kirějevského. Všichni tři řeší problém všelidský ...	24
6. Idea národnostní se upevňuje na sklonku XVIII. století. Humanita a národnost. Herder, hlasatel národnostního principu. Kollár a Herder	27
7. Národní vědomí u Slovanů bylo hned z počátku slovanské, u nás tedy slovanské a české zároveň. Slavism ve svých hlavních formách: austroslavism — rusoslavism, panslavism rusofilský, panrusism	28
8. Herdrovo rusofilství. Filangieri	31
9. Slovanské vědomí hned z počátku nové doby je podstatnou součástí národního vědomí českého. Historikové a gramatikové slovanské vědomí sílí a odůvodňují: slavistika vzniká. Slovanství prvých básníků. Puchmajer a jeho sbírka. Puchmajer pro austroslavism, ale rozhodně rusofilský. Rusofilství hned z počátku význačná podstata slovanského citu a vědomí. Prvý básník český napsal prvou česko-ruskou mluvnici	34
10. Dobrovský, zakladatel slavistiky, první hlasatel slovanské ideje. Humanita a slovanství. Slované světlem člověčenstva: Dobrovský a Herder. Dobrovský a Kollár. Dobrovský je rozhodný rusofil. Jeho austroslavism	37
11. Dobrovského takzvané pochybnosti o živoucnosti českého národa. Pochyboval i Jungmann, Šafařík, Kollár. Dobrovský jako člověk pozitivní: jeho čestnost a kritickost vůči Němcům. Miluje svůj národ, nezávidí Němcům a necítí k nim žádného záští. Pochybování Dobrovského a Kollárovo je poznáním vlastní malosti: odtud touha po vzájemnosti, především slovanské	42

ké práci. Abstraktnost a neplodnost běžného programu politického a národnostního. Politický program musí být založen na programu kulturním. Politická samostatnost je také jen prostředkem, ne posledním cílem. Malý národ dovede být i politicky samostatný pouze prováděním svého kulturního a mravního programu. Úpadek politických stran se jeví v zapominání obrodních ideálů. Kollár, Palacký, Havlíček neznámí. 198

76. Organizace směru a strany klerikální. Cíl hnutí katolického: vyvrátit filosofické základy Palackého historie. Realism je v tom nejostřejší odpůrce klerikalismu. Uskutečnění reformních ideálů v dané formě církevní. Historie se neopakuje. Náboženství a lidovost. Nedostatky nynějšího liberalismu 201

77. Idea takzvaná cyrilomethodějská jakožto otázka náboženská. Nestačí národní program obrozovací — obrodíme se uskutečněním ideje cyrilomethodějské? Hlásá se ideou cyrilomethodějskou katolicism nebo pravoslavi? Otázka bohoslužebného obřadu. Naše reformace není pokračováním moravské církve methodějské. Hus o svém poměru k církvi římské. Proč starší theologové husitští a bratrští hledali svou matku v církvi pravoslavné a ve kterém smyslu. Historie ideje cyrilomethodějské: V době starší až po Dobrovského; Dobrovský a následníci; Kollár; Palacký; novější historikové čeští a ruští; Havlíček. Idea cyrilomethodějská a strana svobodomyšlná: Sladkovský. Idea cyrilomethodějská katolická. Co znamená liberalistická propaganda této ideje: fiasko vlastenčícího liberalismu 202

KAPITOLA PÁTÁ

Našeho obrození smysl národní a historický

HUMANITA

78. Humanitní ideál ideálem národním, historickým, českým: České Bratrství. Humanita není romantism a sentimentálnost, nýbrž úsilná práce. Praktický dosah humanitního ideálu 220

79. Jsme národ Žižkův a Prokopův či Husův a Komenského? Naše osudná nestálost a kolísavost mezi krajností táboritskou a bratrskou 221

80. Modlitba Rokycanova. Nesprávné pravidlo o zlaté prostřednosti. Synthese obou typů v typ vyšší, jednotný: Chelčický lepší vzor člověka českého 222
81. Naše charakterová neucelenost netkví pouze v nestálosti a v nedůslednosti vůle, ale i rozumu. Nedostatek husitství. Hřích proti Duchu svatému: utrakvism..... 223
82. Naše pasivita: náš kult mučednictví. Naše záliba ve falešném mučednictví. Lžiradikalism a žebrota politická..... 224
83. Lze se malému národu obejít bez politické intriky? Machiavelism a práce. Pravidlo Ježíšovo..... 225
84. Mravní úkol našeho obrození: účinná humanita. Kolísání Kollárovo mezi humanitou a násilím. Palackého ideál bratrský. Havlíček jako národní vychovatel obrodní: jeho poučení o poctivosti, stálosti, vytrvalosti a o pravé neohroženosti 226
85. Příčina našeho národního úpadku: zpronevěřili jsme se ideálům reformačním. Na místě Bratrství ztročení lidu zákonem roku 1487. Další úpadek, až na Bílé hoře padla dvoustoletá nestálost a kolísavost. Všehrd o příčině našeho úpadku 228
86. Obrození se může stát jen odčiněním příčiny, pro niž jsme upadli: odčinit rok 1487. Co to znamená..... 230
87. Kollárova idea humanity a úkol z roku 1487. Idea humanity úkolem všelidským, slovanským a českým. Humanita a Bratrství. Idea humanity netoliko národnostní, ale především sociální. Otázka sociální a česká. Otázka sociální a rok 1487 230
88. Otázka sociální není pouze otázkou dělnickou, nýbrž otázkou mravní 231
89. Problém sociální je podstatou vší národní taktiky. Úkol tříd sociálně silnějších a hlavně také české inteligence. Pokrokové hnutí a dělnictvo. Rudolf Mayer a Josef Barák předchůdci pokrokářů. Úkol vůči dělnictvu není národní a politický, ale mravní 232
90. Sociální demokracie. Chování strany staročeské a mladočeské v otázkách sociálních. Dělnická strana takzvaná národní. Smysl mezinárodní organizace české sociální demokracie. Její závislost na německých vzorech nejina než naší starší literatury vůbec. Herder a Marx. Literatura a žurnalistika. Shoda s literaturou a žurnalistikou vlasteneckou. Shoda politické organi-

sace: české dělnictvo je organisováno federativně a autonomis-
ticky. Dělnictvo není protinárodní a beznárodní. Naše litera-
tura dělnictvu a chudým nepřístupna. Sociální demokracie
se liší od národního programu svým filosofickým základem.
Nedostatečnost takzvaného historického materialismu a ma-
terialistického názoru na svět vůbec. Rozdíl mezi spravedlivý-
mi požadavky tříd potlačených a jejich filosofií. Klerikalism
a šlechta vůči dělnictvu. Otázka česká a otázka sociální ... 233

Doslov 239

Ediční poznámka 247

Obrazové přílohy (za) 252

Jmenný rejstřík 253

Našeho obrození doba druhá

DOBA KOLLÁROVA A JUNGMANNOVA

(1810—1848)

12. Druhé údobí znovuzrození: snahy a směry vědecké a filosofické (1811—1848). Jungmannův voltairism a wielandism. Převládá směr archeologický. Čelakovský modernější, lidový 49
13. Šafařík jako slavista. Vědecký důvod, proč studium bytu českého předcházela slavistika. Logický poměr poznávání všeobecného a speciálního 52
14. „Slovan a vlastenec“. V čem tkví abstraktnost slovanství: vlivy slovanské a německé. Fantastičnost, nereálnost. Neznalost života a bytu skutečně slovanského. Spory o Rukopisy královédvorský a zelenohorský. Zneužití slovanské analogie v české historii samým Palackým 53
15. Otázka jednotného spisovného jazyka 57
16. Polonofilství. Povstání polská v letech 1830 a 1863. Rusofilství. „Strana Hankova“. Antonín Marek 58
17. Světlo a stíny 62
18. Kollár syn této doby a hlavní představitel. Vlivy cizí: Herder a jeho působení na naše a jinoslovanské myslitele. Vlivy domácí: Kollár a Šafařík. Kollár a vlivy slovanských spisovatelů 63
19. Slovenské vlivy. Význam Slováků pro naše obrození a pro náš národ vůbec. Slováci jazykově zachovalejší. Kollárova charakteristika Slovanů platí vlastně o Slovácích. Slováci a jejich bližší styky s ostatními Slovany. Kollárovo světoobčanství humanitní a dráteníček. Kollár a vlivy maďarského útisku 66
20. Profesor Soběstianskij proti sentimentálně poetickému líčení charakteru staroslovanského; staří Slované nebyli krotcí a pasivní, nýbrž bojovní, podnikaví a ukrutní. Idealisování Slovanů z příčin hlavně politických (národnostních). Nesprávný názor o starých Slovanech počíná se Herdrem 69
21. Devatero metodologických pravidel, jimiž se autor spravuje při posuzování a studiu národů a obzvláště také slovanských 72

22. Jsou-li Slované nebojovní a co nebojovnost ta přesněji znamená. Úsudek Leroy-Beaulieu o nebojovnosti Rusů. Nebojovnost Slovanů při udatnosti, hrubosti, surovosti a ukrutnosti. Žižka a Bratří. Slovanská měkkost 75
23. Čech a Němec. Poučná historie o zabití koček 78
24. Soběstianskij nepřesně vykládá starší prameny a učení Herdrovo 82
25. Pokud a čím vlastně Kollár nekriticky idealisoval Slovany. Kollár nemá svého názoru o nebojovnosti Slovanů pouze od Herdra. Jak Kollár sám rozumí slovanské měkkosti 87

KAPITOLA TŘETÍ

Našeho obrození doba třetí

DOBA PALACKÉHO A HAVLÍČKOVA

(1848—1880)

26. Vývoj pokollárovský (1848—1880) jako třetí údobí vývoje obrodného. Vliv Kollárův: Kollár jako národní buditel 91
27. Rok 1848 jako pokračování francouzské revoluce a jeho charakter politický a národnostní. Naše účast v revoluci a její ráz kollárovský 95
28. Rok 1848 pokračuje ideami francouzské revoluce: Svoboda, rovnost, bratrství národů. Národ mravní a právní osoba. Rovnoprávnost národů vyplývá z přirozeného práva, tedy z požadavků humanitních. Filosofický dosah teorie přirozeného práva národního 97
29. Rok 1848 a naše reformace: význam Dějin Palackého. Kollárovská humanita a Palackého ideál českého Bratrství 100
30. Kulturní a národní program Palackým se stává českým programem politickým. Přirozený vývoj našeho národního programu od všeobecně humanitního a slovanského k českému. Palacký vůdcem a Otcem národa 100
31. Podrobnější výklad politických názorů Palackého a jeho shoda s Kollárem. Palackého idea humanity: humanita jako božnost.

- Historický podklad humanity: Palackého náboženský ideál. Palacký opravuje Kollárův náboženský racionalism. Palackého pojem státu. Vliv Kantovy a pokantovské filosofie. Idea federace rakouských národů. Palackého federace a Kollárova vzájemnost. Federace národů a federace zemí historicky daných: Idea státu Rakouského 102
32. Právo přirozené a historické. Poměr náš k Němcům hlavní problém aktuální politiky. Rakouská federace proti pangermanismu a panrusismu. Federace česká ve federaci rakouské 106
33. Idea státního práva českého a idea Kollárova. Rozdíly. Palacký podřizuje národnost účelu politickému a humanitě ... 107
34. Česká šlechta a její účast v národním a politickém probuzení 108
35. Bachovská reakce. Palacký o reakci v reakci 109
36. Havlíček a jeho poslání. Havlíčkova taktika; jeho opravdovost v uměřenosti. Co do věci Havlíček především cítí česky, je Čech. Podstatu češství zakládá na svobodomyšlnosti. Havlíček v stálém boji proti duchovní reakci; reforma církevní jeho životní ideál. Havlíčkův český, lidový, realistický sloh. Havlíček jako žurnalista a literát: celkovost a propracovanost jeho povšechného názoru politického a filosofického. Havlíček se vystříhá vad historismu, je člověk věcí a přítomnosti, člověk moderní, pokrokový. Havlíček jako kritik: revolucionoval literaturu 110
37. Havlíček s Palackým zajedno v požadování rakouské federace. Havlíček pro federaci národů. Havlíček pro přirozené právo na základě Rousseauovy teorie smluvní 112
38. Demokratism roku 1848. Havlíček, Palacký (Rieger): „Všeliké moci ve státě vycházejí z lidu“ 115
39. Pojem demokracie u Palackého a u Havlíčka. Palacký a Havlíček o sociální otázce. Palacký proti všeobecnému právu hlasovacímu, Havlíček pro, ačkoli se drží liberalistického názoru o státu. Humanita a všeobecné právo hlasovací. Humanita extensivně a intensivně. „Člověk“ ani humanitě nestačí 116
40. Havlíček je lidovější Palackého. Objasnění pojmu a vývoje lidovosti z ideálu humanitního. Od XVIII. století se rozšiřuje pojem národa: rozumí se slovem tím veliká masa lidu posud od společné duchovní práce vyděděná. Národ, lid jako přirozený

- kulturní orgán člověčenstva. Studium lidového umění a vědění, rozšíření lidových práv. („Národní“, „lidový“, „prstonárodní.“) Kollár, Havlíček, Palacký 119
41. Palacký a Havlíček. Shody a různosti národního programu .. 122
42. Směry a pozdější strany, staročeská a mladočeská. Podstata strany staročeské. Palacký správně určil její rozdíl od strany mladočeské 123
43. Charakteristika směru a strany mladočeské 125
44. Náš liberalism. Jungmannův krejčí věřící v čerta. Učení jesuitská 126
45. Náš konservatism. Počátkové opravdovějšího katolického písemnictví 128
46. Konstituční a parlamentní éra zahájená říjnovým diplomem: vznik Ideje státu Rakouského. Státoprávní přeměny v Rakousku a naše pasivní oposice a zahájení politiky aktivní. Poznání, že politika nás nespasí. Palacký o dosahu světové organisace pro naši politickou samostatnost. Problém státu malého. Spasí nás jen neúmorná práce osvětová. Dovršení obrození politickou svésprávou a samostatností 129
47. Prvé politické vystoupení slovanské: Slovanský sjezd v Praze roku 1848. Austroslavism a jeho služby mouřenínské. Palackého Idea státu Rakouského také austroslavistická. Austroslavism se staví Palackým a Havlíčkem proti Rusku z důvodů svobodomyšlnosti. Povstání polské roku 1863. Slavnost velehradská: idea cyrilomethodějská. Pouť do Moskvy roku 1867 133
48. Palackého Idea státu Rakouského po jeho cestě na Rus. Jeho Doslov z roku 1872. Proti panovačnosti Němců a Maďarů se Palacký dovolává kollárovskeho všeslovanství a nadto přímého spojenství rusko-českého. Obrozovací politika se končí obrozovací ideou slovanskou, totiž rusofilskou 136
49. Jakožto prostředek vedoucí k těmto cílům politickým a kulturním Palacký doporučuje nenásilí a práci osvětovou. Závěť Palackého. Politika znovuzrození se končí také ideou humanity 139
50. Slovanská idea v literatuře a v umění. Smysl Havlíčkova hesla: Čech, ne Slovan! Havlíčkův vlastní výklad: vzájemnost slovanská pium desiderium. Posavadní skutečná nezájemnost. Mylná teorie o našem prostředkování mezi Západem a Vý-

- chodem. Havlíček slovanský spisovatel tohoto údobí. Čechova Slavia a Zeyerova Poesie 139
51. Nový směr básnický a literární uveden byronismem. Máchův význam. Mácha a Kollár. Hálek pokračuje na dráze Máchově. Příčiny toho opoždění: nemáme ještě literatury. Hálek a Neruda pro českého člověka. Sociální směr literatury: Hálek, Neruda, Němcová, Světlá, Pflieger-Moravský, Rudolf Mayer. Neruda jako básník slovanský, český, lidový a přímo sociální. Směr kosmopolitický: eklekticism a jednostranné vlivy cizí — realism lidový (Havlíček, Neruda) 142
52. Slovanská idea ve výtvarném umění. Českého výtvarného umění je poskrovnu; jeho závislost na cizím vyškolení a na cizí podpoře. Historický a vlastenecký obraz není vždy český a skutečně národní. Česká, slovanská hudba. Smetana. Spory o hudbu slovanskou a všeslovanskou 148
53. Slovanská idea ve filosofii a ve vědě. Filosofický ráz doby, přirozený vliv německé filosofie. Palacký, Havlíček. Problém české a slovanské filosofie: Augustin Smetana. I česká filosofie se nesla k humanitě a k národnosti; Smetana jí důsledně prikazuje problém sociální 149
54. Česká věda a školství. V tomto údobí jsme se domohli škol středních a techniky; význam toho. Věda u nás se pěstuje více populárně a prakticky než přesně a teoreticky. Moment v tom lidový, ale zároveň nedostatek přesnosti. Školství národa Komenského — jaké by mělo být: škola konkrétní cíl humanitních tužeb osvícenských. Ne toliko mnohost, ale jakost škol — školská politika česká, kráčeť v čele snah o reformu školství! .. 152
55. Humanita jako cíl vyžaduje humanitních prostředků. Otázka po národní taktice: ne násilím, ale osvětou, vzděláním, věděním. Palackého určení našeho humanisujícího postupu .. 154
56. Otázka po jednotlivých předmětech a směrech osvětě práce národní. Převládání historismu a jeho jednostrannost: přítomnost a budoucnost musí být hlavním předmětem našich starostí, ne minulost. Na této studii se objasňuje smysl tohoto požadavku 158
57. Plány Purkyňovy, doplňující historism Palackého. Jungmannovo a Palackého úsilí o encyklopedii. Komenský tu předchůdcem svou pansofii. Palacký poznal roku 1852 národní dů-

- ležitost moderní vědy přírodní; jeho plány o její popularisování. Lidovost a spolu světovost tohoto úsilí. Komenský chtěl zpopularisovat metafysiku osmiletým dětem. Palackého usilování o vzdělání reální a Havlíčkovo: pryč s idealismem, raději skutečnost. Novější realism 161
58. Žurnalistika jako literární nástroj obrození. Význam žurnalistiky v nové době a zvláště české. Palacký, Havlíček žurnalisty. Havlíček žurnalista světového významu. Odkud pochází mocný vliv české žurnalistiky na veřejné mínění: nemění bohatého písemnictví. Úpadek naší žurnalistiky jako básnictví cizími vzory. Žurnalistika přirozený orgán lidového hnutí. Josef Barák dělníkům a studentům. Vliv žurnalistiky na naši akademickou inteligenci. Národní listy 165

KAPITOLA ČTVRTÁ

Našeho obrození doba čtvrtá

ČASOVÉ SMĚRY A TUŽBY

59. Poslední (čtvrté) údobí od počátku let osmdesátých. Charakterisuje se zahájením aktivní politiky a ustavením vysokých škol českých. Universita dovršením osvěcenského humanitního ideálu. Význam university pro národ v minulosti a nyní. Úkol českých škol vysokých 168
60. Spor o Rukopisy královédvorský a zelenohorský: jeho vědecký a národní význam. Odstranění podvržených Rukopisů mravní a vědecký úkol nové university. Revise starovlasteneckých názorů o minulosti. Pokračování ve vědecké činnosti Dobrovského. Proč žurnalistika hájila Rukopisy? Žurnalistika a nová škola vědecká. Spor se rozšiřuje a nastává kritická revise vši národní organizace duchovní, konečně i politické. Dva tábory: starovlastenecký a kriticko-vědecký 168
61. Podstata realismu. Realism protest proti upřílišnému historismu. Literární revoluce: revise obrodného programu. Kritika a sebeobžaloba. Prohloubení a doplnění literárního, vědeckého a filosofického vzdělání. Realism pro přírodní a hlavně sociální vědy. Znárodnění vědy a filosofie; socialisace vědeckého a filosofického vzdělání 171

62. Hlavní politické zásady realismu. Humanita jako požadavek sociálních reforem. Sociální otázka otázkou povýtce českou. V politice vnější program Palackého: ve shodě s Němci usilovat o státoprávní samostatnost českých zemí. Dohodnutí s Němci samosprávou co největší. Politická taktika: důsledné využitkování všech moderních pokroků. Havlíčkovo slovo o postavení mezi stranou radikální a konservativní. Proti politické pasivitě a násilí: odpírat zlu důsledně všude a pořád. Takzvaní lidé hodní a dobří. Pro násilnou taktiku není důvodu. Konstitucionalismus zabezpečuje relativní svobodu — potřeba práce, práce takzvané drobné. Politika vnitřní důležitější než vnější: samočinnost a víra v policii. Osudný omyl i Palackého a Havlíčka, že všecek náš život se určuje odporem proti náporu německému a vlády. Nejsme tak malí — život náš má pozitivní obsah, vyvíjí se pozitivně, podle toho budiž i politika naprosto aktivní. Poměr realismu ke stranám: co znamená metoda v politice. Realismus uvědomělým pokračováním Havlíčka a Dobrovského 173
63. Jiné směry literárního dorostu. Počátkové literatury kritické a její význam pro literární revoluci 177
64. Vystoupení Macharovo a jeho význam. Vrchlický jako eklektik. Směry starší a nové. České básnictví lidové. (Svatopluk Čech, M. A. Šimáček.) Vlivy cizí 177
65. Výtvarné umění a hudba. Potřeba filosofie umění a hudby české. Pokrokové směry v hudbě 179
66. Umění a krásná literatura posud hlavním učitelem národním. Náš vývoj vědecký. Jazykozpyt a historie. Studium jazyka žijícího. Historismus v historii. Doplnění a opravení Palackého. Pokračování Palackého jako historie protireformace. Důležitost toho úkolu. Potřeba dějin kulturních: dějiny literatury, umění a věd. Naše pokroky v přírodních vědách a v matematice. Česká filosofie 179
67. Potřeba organisovat vědeckou práci. O úkolech České Akademie: překlady, popularisace věd, vydávání cenných starých památek a podobně 182
68. Samostatnost kulturní: Eklekticismus. Co znamená dívat se na náš kulturní život pozitivně? Historie česká se nevyčerpává antagonismem proti Němcům 183

69. Úkoly národní praxe. Národní technika, průmysl a obchod. (Herrmann o českém kupectví.) Národní hygienika a tak podobně. Vzorná správa našich obcí: opět v politice vnitřní ... 184
70. Úkol politiky a pojem národnosti se musí rozšířit a prohloubit. Slovanská idea. Slovanská idea v krásné literatuře: Čech a Zeyer. Žurnalistika a literáti pro a proti. Lier proti slavjanofilství. Dobrý vliv rukopisných sporů. Politický program slovanský: austroslavism. Dr Rieger proti Lamanskému. Dr Mattuš se vrací k národní federaci rakouské ve jménu politické rovnováhy 185
71. Úpadek starších směrů, staročeského a mladočeského. Neblahý vliv pasivní politiky a jí následující přečeňování politiky aktivní. Politika nás nespasí. Politice naši se nedostává náležitě teoretického podkladu. Nedostatek vzdělání a zejména vzdělání sociálního a politického. Naše dědičná nepevnost intelektuální. Nepevnost programu je zaviněna i tím, že Palacký se vzdal svého programu a Sladkovský svého 188
72. Nedostatek politického vzdělání na mladočeské straně. Odsud spojení s realisty a vznik hnutí tak zvaného pokrokového. Budoucnost mladočeské strany v reformě a v pokračování na dráze Havlíčkově, to jest v přijetí realismu 190
73. Otázka studentská. Kulturní a politický význam studentstva v dobách před rokem 1848 a příčiny toho. V době nové je tento význam jiný, student není již hlavním šířitelem pokrokových idejí. Studentstvo všude přechází od politických otázek k otázkám sociálním. Hnutí takzvané pokrokové. Krise v studentstvu. Nedostatek vzdělávacích prostředků a neblahý vliv toho. Mravní život našeho studentstva. Student v malém národě: sebevzdělání a sebevýchova 192
74. Úpadek strany šlechtické. Nenárodnost a nelidovost české šlechty. Nyní je pod vedením klerikalismu. Proto se staví proti základním požadavkům českého programu kulturního. Odtud slabost jejího politického programu, třebaže státoprávního. Feudální výlučnost rakouské a zejména české šlechty. Palacký o národním úkole šlechty. Její úkol sociální 196
75. Úpadek všech dosavadních stran a směrů upřílišeným historismem. Co znamená Palackého výrok, že je „životní otázkou národa našeho“ účast v moderní, myšlenkové a technologic-